

*Boris Beck*¹¹⁹
*Stela Lechpammer*¹²⁰
*Igor Kanižaj*¹²¹

MEDIJSKA SLIKA JAKUŠEVCA: ZAGREBAČKO ODLAGALIŠTE OTPADA KAO STALNI IZVOR SKANDALA

Izvorni znanstveni rad
<https://doi.org/1059014/STPO6724>

Sažetak

Rad analizira učestalost medijskih napisa i sadržaj njihovih naslova na portalima Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i 24 sata tijekom proteklih deset godina vezano za temu zbrinjavanja otpada na zagrebačkom odlagalištu Jakuševac. Metodama analize sadržaja te analize stila i narativa u radu se prikazuju načini stvaranja medijske slike Jakuševca u izabranim mrežnim izdanjima u kontekstu zagrebačke prakse zbrinjavanja otpada te uloge medija u razotkrivanju, održavanju i podržavanju skandala. Mediji snimkama potvrđuju javnosti da je riječ o stvarnom događaju, ali ga izlažu kao pripovijest s protagonistima – u ovom slučaju to su građani uskraćeni za čistu i zdravu okolinu – te antagonistima, a u analiziranim medijima krivac se redovno nalazi u gradskoj upravi. Nakon što je skandal došao na agendu, medij ga uokviruje u narativ s prepoznatljivim sudionicima, među kojima su jasno podijeljene krivnja i vrlina. Mediji svoj stav izražavaju narativnim i stilskim sredstvima, kao što su epiteti, hiperbole i metafore, ali i analogijama u kojima se neko vanjsko stanje projicira na skandal, kako bi mu se dalo novo značenje. Medij, skandal i publika su u višestruko prepletenom odnosu, pa ako interes publike opadne, medij sam amplificira skandal, primjerice mamilicama. Skandal se tako otkriva kao politički i medijski konstrukt za koji su potrebni prekršaj, djelovanje medija i reakcija javnosti.

Ključne riječi: mamilice, medijska agenda, mrežna izdanja dnevnih novina, narativ, skandal, uokviravanje

119 Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska, boris.beck@fpzg.hr

120 Fakultet političkih znanosti, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska, stela.lechpammer@fpzg.hr

121 Hrvatsko katoličko sveučilište Zagreb, Hrvatska, igor.kanizaj@unicath.hr

Uvod

Zagrebačko odlagalište otpada na Jakuševcu došlo je u fokus javnosti tek s općim podizanjem ekološke svijesti u javnosti, otkad je suprotstavljanje konceptu održivosti kreiralo niz prijepora.

Prema medijskom izvještavanju sporne su, kako njegove tehničke specifikacije, kao što su rad bez dozvole, problemi s odzračivanjem ili utjecaj na podzemne vode, tako i općenita besperspektivnost i neekonomičnost upravljanja. Javljaju se i ekscesne situacije koje skandaliziraju javnost i izazivaju medijsko praćenje koje će u radu biti razmotreno iz perspektive stvaranja medijske agende i uokviravanja. U radu će se metodama analize sadržaja, stila i narativa prikazati modusi stvaranja medijske slike Jakuševca u mrežnim izdanjima Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i 24 sata tijekom proteklih deset godina u kontekstu zagrebačke prakse zbrinjavanja otpada te uloge medija u razotkrivanju, održavanju i podržavanju skandala.

Medijska agenda, narativ i skandal

Općenita je karakteristika medija da sadrže repetitivne obrasce kojima utječu na naša društva i svakodnevne živote, a koji se nazivaju narativima (Berger, 1996). Pitanje narativa u medijima proučava se iz raznih kutova jer mediji svojim pripovijestima konstruiraju komunikaciju (Natale, 2016), kreiraju politike (Shanahan i sur., 2011) i općenito su svjetotvorni (Neumann i Zierold, 2010) iz čega i proizlazi njihova moć (Fulton, 2005). Važnost narativa u medijima proizlazi iz važnosti pripovijedanja u društvu općenito, zato što se u naraciji „slučajni događaji transformiraju u priču i time uđu u naše sjećanje“, što izaziva „prijelaz iz toka događaja u smislenu društvenu ili političku zajednicu“ (Kearney, 2009, 13-14). Organizacija društva i javna rasprava o bitnim događajima, odnosno vođenje politike, tako je neodvojivo od pripovijedanja, pa iako je „pretjerano izjednačiti spoznaju s pričom“, nedvojbeno je da „milijarde priča, onih manjih i onih većih, (...) tkaju tkivo svakodnevnog života“ (Lyotard, 1990, 35). Isti autor smatra da je narativ istovremeno i forma znanja i sredstvo legitimiziranja poruke, da utječe na uvjete distribucije informacija te da kroza nj društvo, država, institucije, proizvođači i pojedinci legitimiraju svoje izjave i stvaraju konsenzus javnosti o svojim aktivnostima (Lyotard, 2005).

Jedan od narativa koje medijski i politički sustavi proizvode u svojim interakcijama jest i narativ skandala, kao presjecišta političkog, društvenog ili moralnog prijestupa s jedne strane, medijskog djelovanja s druge i reakcije publike s treće (Michael i Haller, 2023). Postavljanje određene teme na medijsku agendu ima povratni učinak na to da tu temu, zbog povećane medijske pokrivenosti, publika počinje smatrati značajnom. S druge strane, temeljna pretpostavka teorije postavljanja agende jest da kad se neki predmet pojavi na dnevnom redu,

„opseg kumulativnog izvještavanja povećava važnost događaja i njegov percipiran značaj u javnosti“ (McCombs i sur., 2004, 218). Nakon što mediji iz mnoštva zbivanja izabiru ono što će predstaviti, to jest organiziraju medijsku agendu, izabiru i način njezina predstavljanja, koji se naziva uokviravanjem, stvarajući „događajni slijed izvana uvjetovan njihovim osmišljavanjem“ (Biti, 2002, 9). Teorija uokvirivanja sugerira da način na koji je nešto predstavljeno publici, to jest okvir, utječe na izbore koje ljudi donose o tome kako obraditi tu informaciju (Lindgren i sur., 2022), a ako se nešto publici predstavlja kao skandal ostvaruje se ono što Lévy (2001) naziva medijskim balističkim udarom, šokantnom viješću koja će sablazniti javnost. Jedan od načina razumijevanja konstrukcije skandala jest analiza njegova narativa, a da bi se to ostvarilo, potrebno je ispitati „glas i perspektivu pripovjedača, zaplet i upotrebu stilskih sredstava poput metafore i alegorije“, kao i „reference na prethodne skandalozne slučajeve, profiliranje protagonista kao trodimenzionalnih ili plošnih likova“ te „odnos između pripovjedača, protagonista i publike“ (Michael i Haller, 2023, 3) – drugim riječima, i skandal je samo pripovijest.

Uokviravanje, naslov i mamilice

Dok se naslov shvaća kao identifikator i predstavljatelj novinarskog rada, dotle se novinarski rad definira kao „prikupljanje procjena, stvaranje i prezentiranje vijesti i informacija“ (American Press Institute, n.p.) – dakle prikupljanje sadržaja, a ne njegovo stvaranje imaginiranjem. Zbog toga je novinar pozvan da informacije traži u svijetu, što znači da je novinarski tekst nužno povezan s određenim stanjem stvari u svijetu te da ga na neki način odražava – jer vijest nije ništa drugo nego obavijest o događaju. Iz rečenoga je razvidno da vijest i ne može biti ni u kakvu drugom odnosu

prema događaju, nego u odnosu korespondencije prema stvarnosti, na sličan način na koji „dobra karta odgovara krajoliku“ (Blackburn, 2018, 15), to jest „istine su one predodžbe odnosno rečenice koje odgovaraju činjenicama“ (Hörisch, 2007, 17). Na temelju toga se naslov sastavlja kao sažetak teksta, a da novinski tekst stvara određenu predodžbu o svijetu; po načelu korespondencije, novinski naslov sažima tekst, odnosno stvara određenu predodžbu o njemu. Tome što novinski tekst prenosi činjenice iz svijeta, odgovara to da naslov prenosi činjenice iz teksta. Također, kao što u istinitom tekstu ne može biti nečega čega nema u svijetu, tako i u naslovu ne može biti nečega čega nema u tekstu, jer bi oboje bilo protiv načela korespondencije.

Medijsko uokvirivanje je „tehnika kojom mediji uokviruju vijesti u prepoznatljive narative“ (Holy, 2021, 2828), pri čemu se manipulacija očituje u selekciji predstavljenog materijala (Kent, 2015) i ignoriranju onih vidova priče koji se „ne uklapaju u odabrani narativ“ (Kunczik i Zipfel, 2006, 103). Postupci izbora i izostavljanja ključni su u kreiranju naslova, i povezani s namjenom naslova da privlači pozornost. Čitatelji su naime skloni zanemariti informacije, jasnoću i značenje naslova ako nađu da im je tema zanimljiva (Ifantidou, 2009). Novinarski naslov stoga nije samostalan tekst nego ovisi o tekstu koji predstavlja u njegovoj jedinstvenosti, i to na taj način da stvori mentalnu predodžbu tog teksta, odnosno da vrlo kratkim opisom približi odsutan tekst. Budući da opis predodžbe stvara filtriranjem i reduciranjem osobina onoga što se predočuje, i naslov nužno dovodi do prenaplaćavanja određenih vidova priče, dok su drugi izostavljeni (Tannenbaum, 1953), a povezanost s tekstom može biti napregnuta do krajnjih granica pa i prekinuta (Beck i sur., 2021), što nazivamo clickbait ili mamilica.

Naslov u uokviravanju ima posebnu ulogu jer je to jedini dio medijskog teksta koji će konzument sigurno pročitati, zbog čega se u njega ulaže kako bi se privukli čitatelji (Lechpammer i sur., 2024). Da bi došao do članka, čitatelj mora na naslovnicima internetskih novinskih portala kliknuti na poveznicu, i u tom se trenutku ostvaruje naplata (monetizacija), to jest registrira se otvaranje članka. Kao reprezentant teksta naslov je u prvom trenutku čitanja fizički posve odvojen od onog što reprezentira te čitatelj samo na temelju njegova sadržaja donosi odluku koja ima financijske reperkusije na online izdavača. Mamilica nastaje „kada izdavač objavi poveznicu s naslovom koji potiče ljude da kliknu kako bi vidjeli više, ne

govoreći im mnogo informacija o tome što će vidjeti“ (El-Arini i Tang, 2014), a takav je sadržaj u načelu posve bezvrijedan te izaziva razočaranje čitatelja (Kanižaj i sur., 2022).

Analiza sadržaja, stila i narativa

O opreci sadržaja i stila Goodman (2008, 29) kaže da je „tema ono što se govori, a stil ono kako se govori“, što znači da postoji izričaj, a da postoje i „određena obilježja izričaja“ (Goodman, 2008, 32), što nije ništa drugo nego uokviravanje. Budući da se skandal „ne definira kao prijestup nego kao specifični komunikacijski procesi o pretpostavljenom prijestupu“ (Michael i Haller, 2024, 2) i da je stoga nužno istražiti rad medija u pretpostavljenom skandaloznom događaju (Kepplinger, 2020), skandal je „komunikacijski konstrukt proizveden kroz medijalizirane postupke“ (Michael i Haller, 2024, 2). U istraživanju će se ispitati povezanost stvarnih događaja i medijaliziranih postupaka te kako mediji izvješćuju o prekoračenjima i kako se oblikuju glavni akteri.

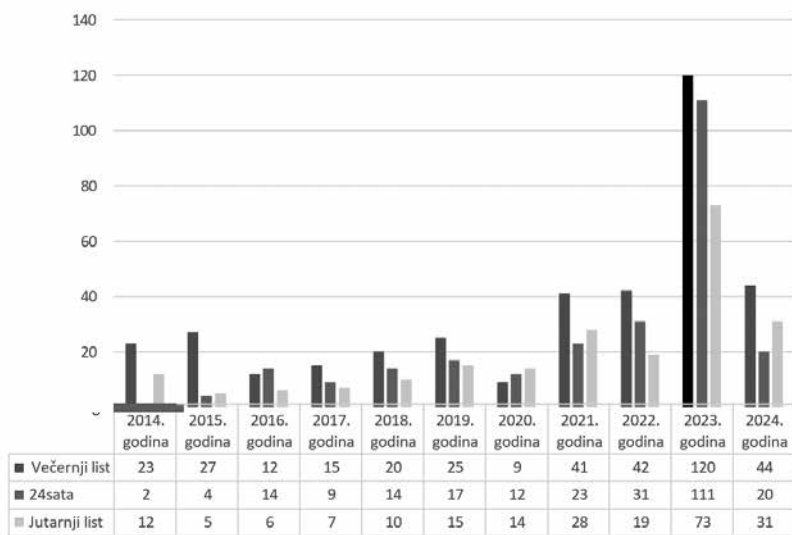
Analiza sadržaja – učestalost objavljivanja

U sklopu istraživanja prvotno je provedena kvantitativna analiza sadržaja s fokusom na učestalost pisanja o temi Jakuševca tijekom 10 godina na mrežnim izdanjima dnevnih novina – večernji.hr, jutarnji.hr i 24sata.hr¹²². Riječ je o „objektiviziranoj metodi koja omogućava da se određene kvalitativne osobine tekstualnog ili vizualnog materijala izraze u kvantitativnim pokazateljima“ (Lamza Posavec, 2006, 153). Članci objavljeni na tri navedena portala u zadanom vremenskom periodu prikupljeni su uz pomoć platforme TakeLab Retriever¹²³ te su potom analizirani prema definiranoj matrici s ukupno sedam kategorija i 32 indikatora.

122 Za analizu su odabrane mrežne stranice tri najčitanije hrvatske dnevne novine, a ne tri najčitanija portala u Hrvatskoj iz dva razloga. Prvi je tradicionalno postojanje gradske rubrike u dnevnim novinama, što u ovom slučaju vrijedi za Večernji list te Jutarnji list u jednom periodu. Drugi je mogućnost daljnje komparativne analize sadržaja između tiskanih i mrežnih izdanja, što je jedan od ciljeva budućeg istraživanja.

123 TakeLab Retriever platforma je istraživačkog laboratorija na Fakultetu elektrotehnike i računarstva za skeniranje članaka hrvatskih medijskih kuća, kao i njihovih metapodataka (<https://retriever.takelab.fer.hr/>).

Rezultati pokazuju da je u periodu od 2014. do 2024. godine najviše članaka o Jakuševcu objavio Večernji list, njih ukupno 378, slijedi 24sata s 257 objavljenih članaka te Jutarnji list s 220 objavljenih članaka. Treba ovdje naglasiti kako jedino Večernji list od tri analizirana medija ima posebnu zagrebačku gradsku rubriku, kako u tiskanom tako i na mrežnom izdanju. Jutarnji list je gradsku rubriku u tiskanom izdanju također pokrenuo baš 2014. godine kada kreće ova analiza, no ona je s vremenom ugašena te danas postoji samo na portalu. Davanje prednosti gradskim temama u gradskoj rubrici svakako je jedan od razloga zašto Večernji list prednjači po broju članaka što potvrđuje i činjenica da je najviše članaka na tu temu na portalu večernji.hr objavljeno upravo u toj rubrici. S druge strane, 24sata nema gradsku rubriku, no riječ je o jedinom tabloidnom izdanju od tri analizirana, a kako će daljnja analiza pokazati, izvještavanje o Jakuševcu je često konstruirano kroz izvještavanje o skandalima.

Grafikon 1. Učestalost izvješćivanja o Jakuševcu na portalima večernji.hr, 24sata.hr i jutarnji.hr (N=378, 257, 220) (f)

Tema skandala u tri promatrana medija očituje se kao kontinuirana, pri čemu se skandal promatra kao kroničan i akutan, kada naglo dolazi do ekstremnih prekoračenja ekoloških normi. I oni mediji koji temu ne smatraju važnom za kontinuirano izvještavanje, intenzivno izvještavaju o akutnim

zbivanjima, čime odgovaraju pojačanom zanimanju publike za tu temu. Jer kada se pak nakon zastupljenosti teme u pojedinim medijima, dodatno prouče brojke po godinama, usporedba učestalosti objavljivanja članaka o Jakuševcu otkriva dvije važne činjenice. Kao prvo, u određenim vremenskim odsječcima postoje značajne promjene u učestalosti izvješćivanja, i to kod sva tri medija, što znači da se izvješćuje o stvarnom događaju, kako je i opisano u znanstvenoj literaturi – skandal je medijska priča, ali mora postojati neki njezin materijalni uzrok; koincidencija između intenzivnog izvještavanja nedvosmisleno upućuju na realni povod. Također, incidencije su u tim slučajevima na sva tri portala podjednaka, što znači da izvješćivanje o toj temi pridaju jednaku ili sličnu važnost.

Tako se najveće promjene u broju članaka mogu primijetiti u 2023. godini kada je na portalu večernji.hr objavljeno 120 članaka (31,7 posto od ukupnog broja svih članaka objavljenih u periodu od 10 godina), na portalu 24sata.hr njih 111 (43,2 posto od ukupnog broja svih članaka objavljenih u periodu od 10 godina) te 73 na portalu jutarnji.hr (33,2 posto od ukupnog broja svih članaka objavljenih u periodu od 10 godina). Od toga je većina članaka objavljena u prosincu, s obzirom da je 4. prosinca 2023. godine na Jakuševcu došlo do velike nesreće, odnosno do odrona u kojemu je jedan od radnika ostao bez ruke.

Ovaj iznenadni porast učestalosti izvještavanja ukazuje na ključan obrazac u medijskoj dinamici, gdje realni događaji s elementima kriznog potencijala i socijalne dramatičnosti privlače značajnu pozornost i stvaraju temelj za tzv. skandaliziranje. Medijska pokrivenost, kao i interes javnosti, dosežu vrhunac u trenucima kad incidenti s izraženim emotivnim ili kontroverznim potencijalom eskaliraju, čime mediji odgovaraju na pojačani interes publike za aktualnim skandalima. Iako se o Jakuševcu, s obzirom na stalni problem, piše relativno kontinuirano, ipak dolazi do značajnog skoka u vrijeme događaja kojeg mediji plasiraju kao skandal. Stoga se može zaključiti da analiza učestalosti objavljivanja nedvosmisleno ukazuje na povezanost stvarnih događaja, rada medija i interesa publike, što su tri temeljna čimbenika nužna za konstrukciju narativa skandala.

Analiza stila i narativa

Prekoračenje

Da bi neki događaj postao skandal, za njega je nužno neko prekoračenje zakonskih, etičkih li društvenih normi, a u analiziranim medijima ima mnogo takvih primjera. Prekoračenja se odnose u prvom redu na smanjenje kvalitete života i zdravstvenu ugrozu što pokazuju navedeni naslovi:

- „U prvom redu do smeća živimo 60 godina i udišemo taj zrak. Ovo je problem cijelog grada“¹²⁴ (Zagorac, 2023)
- „Na Jakuševcu zbog smeća ljudi umiru od raka“¹²⁵ (Mitrović, 2022a)
- „Novi Zagreb grozno smrdi već danima – grad tvrdi da je sve ok, a stanari da je neizdrživo“¹²⁶ (Mitrović, 2022c)
- „Čeka li Zagreb ekološka bomba veća od napuljske“¹²⁷ (Ivković Šimičić, 2022)

Osim kroničnog problema, prekoračenja u nekim slučajevima postaju akutna, kao u slučajevima eksplozije smeća, požara, odrona i nesreće u kojoj je stradao djelatnik:

- „Ponovno gori kod Jakuševca“¹²⁸ (Topić, 2021)
- „Golemo klizište urušilo pola Jakuševca – Tomašević o svemu šuti“¹²⁹ (Mitrović, 2023c)
- „Kamion na Jakuševcu smrskan: Ovo je klizište puno veće nego prvo“¹³⁰ (Mitrović, 2023g)

124 <https://www.24sata.hr/news/u-prvom-redu-do-smeca-zivimo-60-godina-i-udisemo-taj-zrak-ovo-je-problem-cijelog-grada-950786>

125 <https://www.vecernji.hr/zagreb/na-jakusevcu-zbog-smeca-ljudi-umiru-od-raka-1565639>

126 <https://www.vecernji.hr/zagreb/novi-zagreb-grozno-smrdi-vec-danima-grad-tvrdi-da-je-sve-ok-a-stanari-da-je-neizdrzivo-1630987>

127 <https://www.vecernji.hr/zagreb/ceka-li-zagreb-ekoloska-bomba-veca-od-napuljske-scenarij-mozda-zvuci-dramaticno-ali-zapravo-je-realan-1606004>

128 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-ponovno-gori-kod-jakusevca-1521772>

129 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-video-golemo-kliziste-uruslio-pola-jakusevca-tomasevic-o-svemu-suti-1724386>

130 <https://www.vecernji.hr/zagreb/video-foto-kamion-na-jakusevcu-smrskan-ovo-je-kliziste-puno-vece-nego-prvo-1728953>

- „Bandićev čovjek pustio snimku: Jakusevec eksplodirao – čovjeka je odnijelo, ostao je bez ruke“¹³¹ (24sata, 2023b)
- „Doznajemo nove detalje strave na Jakusevcu: djelatnik čistoće ostao je bez ruke“¹³² (Karakaš Jakubin i sur., 2023)
- „Radniku Čistoće amputirana ruka. Liječnik: slomljena su mu i tri rebra, na intenzivnoj je“¹³³ (Jureško, 2023)

Prekoračenje se dakle odnosi na fizičke nesreće koje nastanu iznenađeno, poput eksplozija, požara i odrona, koje mogu izazvati materijalnu štetu i naglu tjelesnu ugrozu, ali i na kontinuiran smrad i toksičnost koji otežavaju život i trajno ugrožavaju zdravlje ljudi, ne samo u neposrednoj blizini odlagališta otpada nego i cijelog grada. Kao pozitivne vrednote ističu se ekologija, zdravlje, sigurnost i čistoća zraka, dok se problem očitava kao golem i kao rekurzivan, pri čemu se anticipiraju još veća prekoračenja u budućnosti.

Reakcije građana

Teorija predviđa da skandaloznog narativa nema bez reakcije javnosti, a analizirani mediji pružaju obilje primjera za to, s tim da su u prvom redu apostrofirani stanovnici obližnjeg naselja, no reagiraju i građani izvan neposredne blizine odlagališta:

- „Jakusevčani negoduju – grad odlučio na odlagalište dovesti još 30 tisuća tona šute. Tomašević: Bit će do ljeta“¹³⁴ (Mitrović, 2023a)
- „Bijesni građani na Jakusevcu okružili Tomaševića: Ti ćeš voditi grad, kućni savjet ne možeš voditi“¹³⁵ (Hina, 2023a)

131 <https://www.24sata.hr/news/bandicev-covjek-pustio-snimku-jakusevec-eksplodirao-covjeka-je-odnijelo-ostao-je-bez-ruke-950723>

132 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/doznajemo-nove-detalle-strave-na-jakusevcu-djelatnik-cistoce-ostao-je-bez-ruke-15400964>

133 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/radniku-cistoce-amputirana-ruka-lijecnik-slomljena-su-mu-i-tri-rebra-na-intenzivnoj-je-15401134>

134 <https://www.vecernji.hr/zagreb/jakusevcani-negoduju-grad-odlucio-na-odlagaliste-dovesti-jos-30-tisuca-ona-sute-tomasevic-bit-ce-do-ljeta-1659987>

135 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/bijesni-gradani-na-jakusevcu-okruzili-tomasevica-ti-ces-voditi-grad-kucni-savjet-ne-mozes-voditi-15401047>

- „Prvi prosvjed protiv Tomašićeve vlasti: Ne želimo drobilice u Jakuševcu – blokirat ćemo ulaz na odlagalište“¹³⁶ (Mitrović, 2021)
- „Ljutiti Jakuševčani napali Tomaševića – do kada ćete nam dovoziti smeće umjesto da održite predizborno obećanje“¹³⁷ (Mitrović, 2022b)
- „Nezadovoljni građani traktorima blokiraju odlagalište otpada“¹³⁸ (Topić, 2022)
- „Apel očajne Zagrepčanke: Strah nas je! Hitno zatvorite Jakuševac“¹³⁹ (Mitrović, 2023d)

Reakcije građana kreću se od onih spontanijih – kako verbalnih (apel, negodovanje), tako i fizičkih (okruživanje, napad) – do organiziranih (prosvjed, blokada), pokazujući veliku raznolikost responzivnih aktivnosti. Osim građana koji nastupaju u načelu anonimno, zabilježene su i brojne reakcije građanskih udruga, kao i umjetničkih, sindikalnih i političkih krugova, primjerice:

- „Inicijativa za Jakuševac traži zatvaranje kompostane: smrad je nesnosan, ali to nije jedini problem“¹⁴⁰ (Hina, 2022a)
- „Novi rad umjetnice koja je protestirala protiv bečaraca: Iz *Možemo* nam nisu dali da postavimo sadnicu magnolije, sad se bavimo Jakuševcem“¹⁴¹ (Kiš Terbovc, 2022)
- „Sindikat traži hitnu ostavku Davora Vića – u osam godina nismo imali nesposobnijeg voditelja“¹⁴² (Knežević, 2023)

136 <https://www.vecernji.hr/zagreb/video-prvi-prosvjed-protiv-tomaseviceve-vlasti-ne-zelimo-droblisce-u-jakusevcu-blokirat-cemo-ulaz-na-odlagaliste-1518436>

137 <https://www.vecernji.hr/zagreb/ljutiti-jakusevcani-napali-tomasevica-do-kada-cete-nam-dovoziti-smece-umjesto-da-odrzite-predizborno-obecanje-1572727>

138 <https://www.vecernji.hr/zagreb/blokada-jakusevca-nezadovoljni-gradani-traktorima-blokiraju-odlagaliste-otpada-1570260>

139 <https://www.vecernji.hr/zagreb/apel-ocajne-zagrepcanke-strah-nas-je-hitno-zatvorite-jakusevec-1724648>

140 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/inicijativa-za-jakusevec-trazi-zatvaranje-kompostane-smrad-je-nesnosan-ali-to-nije-jedini-problem-15273376>

141 <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/novi-rad-umjetnice-koja-je-protestirala-protiv-becaraca-iz-mozemo-nam-nisu-dali-da-postavimo-sadnicu-magnolije-sad-se-bavimo-jakusevcem-15262913>

142 <https://www.vecernji.hr/zagreb/sindikat-trazi-hitnu-ostavku-davora-vica-u-osam-godina-nismo-imali-nesposobnijeg-voditelja-1729030>

- „Povišeni tonovi: Na aktualcu Tomaševića napali zbog smrada – Nije sigurno da je baš kompostana uzrok neugodnog mirisa“¹⁴³ (Hina, 2022b)

Izvrješćivanje o protestima građana pruža etičko utemeljenje skandalu, dok širenje skandala u druge slojeve, napose političke, daje društvenu važnost, a iz navedenih primjera razvidno je da je oboje prisutno u medijskom pokrivanju te teme. Poseban slučaj predstavlja provođenje ankete među građanima:

- „Anketa: kako komentirate incident i klizište na Jakuševcu čija je odgovornost“¹⁴⁴ (Topić, 2023)

Riječ je praćenju teme koja je očito uzburkala duhove, ali kako nema novih nastavaka, medij sam podržava (ili održava) interes javnosti provođenjem ankete. Anketa je prilika da građani sami iskažu svoje mišljenje, za koje se može predvidjeti da će biti protivno i negodujuće spram gradske vlasti, čime medij afirmira stavove svoje publike. Medij je dakle aktivan u proizvodnji skandaloznog narativa, pri čemu zauzima stranu svojih čitatelja.

Antiteza i antagonisti

Antiteza je „izražavanje suprotnosti u iskazu povezivanjem dviju riječi, sintagmi ili rečenica suprotnog značenja“ zbog čega je „prikladno sredstvo naglašavanja sukoba ideja ili emocija, dramatiziranja situacije“ (Bagić, 2012, 51). Detektiranje antiteze u analiziranim medijima veoma je važno jer medijsko pripovijedanje (*storytelling*) tipično uključuje dramatičnost (Wagner-Egelhaaf, 2018; Burkhardt, 2023), a to je dodatno naglašeno u konstrukciji narativa skandala jer su mu nužni „očiti negativac, prepoznatljiva žrtva ili heroj koji se može identificirati“ (Michael i Haller, 2023, 3). Dramatičnost općenito proizlazi iz određene situacije u kojoj su se sudionici sukobili do te mjere da je održavanje *statusa quo* nemoguće te mora doći do neke promjene, a u toj se dramskoj situaciji prepoznaju određeni tipični aktanti, kao što su protagonist, aktant i žuđeno dobro, odnosno osoba, objekt ili ideja za koju se bore (Souriau,

¹⁴³ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/poviseni-tonovi-na-aktualcu-tomasevica-napali-zbog-smrada-nije-sigurno-da-je-bas-kompostana-uzrok-neugodnog-mirisa-15273428>

¹⁴⁴ <https://www.vecernji.hr/zagreb/anketa-kako-komentirate-incident-i-kliziste-na-jakusevcu-cija-je-odgovornost-1724631>

1982). U dosad navedenim primjerima razvidno je da su žuđeni objekti različiti za građane u odnosu na gradsku vlast: građani se bore za čisti zrak i zdrav okoliš, a institucije za medijsku sliku o sebi koja će ostavljati dojam da primjereno upravljaju odlaganjem otpada.

- „Grad tvrdi da je sve ok, a stanari da je neizdrživo“¹⁴⁵ (Mitrović, 2022c)
- „Bijesni građani okružili su Tomaševića i vikali: Ne možeš voditi kućni savjet, a ne grad“¹⁴⁶ (24sata, 2023c)
- „Do kada ćete nam dovoziti smeće umjesto da održite predizborno obećanje“¹⁴⁷ (Mitrović, 2022b)

Uočljivo je korištenje suprotnog veznika „a“ koji na razini sintakse sugerira suprotnosti, čemu se u naslovima pridodaju i drugi označitelji stava, napose epiteti, pa je tako stanje građana „neizdrživo“, zbog čega su opravdano „bijesni“. i drugi Iz medijskih izvješća razvidno je da političke i zdravstvene institucije žele umanjiti tu suprotstavljenost, odnosno umanjiti skandal:

- „Zbog Jakuševca otežan odvoz otpada, ali Tomašević tvrdi: Grad neće biti zatrpan smećem“¹⁴⁸ (Hina, 2023e)
- „Ozlijeđeni radnik je stabilno. Svjesni smo smrada u gradu, ali zrak je ok“¹⁴⁹ (Hina, 2023d)
- „Nastavni zavod za javno zdravstvo: Miris je neugodan, ali nije opasan za zdravlje“¹⁵⁰ (Hina, 2023c)
- „Zavod za javno zdravstvo o Jakuševcu: Nema ugroze zdravlja ljudi, samo ružan miris“¹⁵¹ (24sata, 2023e)

145 <https://www.vecernji.hr/zagreb/novi-zagreb-grozno-smrdi-vec-danima-grad-tvrdi-da-je-sve-ok-a-stanari-da-je-neizdrživo-1630987>

146 <https://www.24sata.hr/news/foto-bijesni-gradani-okruzili-su-tomasevica-i-vikali-ne-mozes-voditi-kucni-savjet-a-ne-grad-950778>

147 <https://www.vecernji.hr/zagreb/ljutiti-jakusevcani-napali-tomasevica-do-kada-cete-nam-dovoziti-smece-umjesto-da-odrzite-predizborno-obecanje-1572727>

148 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb-zbog-jakusevca-otezan-odvoz-otpada-ali-tomasevic-tvrdi-grad-nece-bit-zatrpan-smecem-15402290>

149 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ozlijedeni-radnik-je-stabilno-svjesni-smo-smrada-u-gradu-ali-zrak-je-ok-zatvaranje-jakusevca-evo-sto-je-potrebno-za-to-15401456>

150 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/nastavni-zavod-za-javno-zdravstvo-miris-je-neugodan-ali-nije-opasan-za-zdravlje-15401525>

151 <https://www.24sata.hr/news/zavod-za-javno-zdravstvo-o-jakusevcu-nema-ugroze-zdravlja-ljudi-samo-ruzan-miris-951022/galerija-745668>

Dok se u izvješćivanju o mišljenju građana suprotnost između njih i gradske uprave izriče veznikom „a“, dotle se izjave predstavnika političkih i znanstvenih vlasti oblikuju veznikom „ali“, također suprotnim, no s drugom ulogom. Taj veznik tipično oblikuje figuru korekcije, u kojoj drugi dio poništava prvi: smeće se ne odvozi, ali grad neće biti zatrpan; zrak smrdi, ali nije nezdrav. U takvim izričajima vlast priznaje vidljivu neugodnost, međutim poriče njezin značaj. Retorička smicalica je u tome da se riječima negira nešto veće, zamišljeno (kolaps odvoza smeća, značajna ugroza zdravlja), a zapravo se ignorira stvarni problem (nečiste ulice i zrak). Zanimljivo je da su mediji tipično na strani građana, odnosno da su česti primjeri potvrđivanje suprotnosti građana i vlasti:

- „Tomašević tvrdi da se biootpad ne zakapa na Jakuševcu, ali ove fotografije pokazuju drugačije“¹⁵² (Pandžić, 2023)
- „Obecali su zatvoriti odlagalište, a samo će ga povećati“¹⁵³ (Ivković Šimičić, 2021)
- „Tomašević nezakonito odlaže biootpad na Jakuševcu iako tvrdi da to ne čini“¹⁵⁴ (Mitrović, 2023e)

Antiteza je nužna za narativ skandala, a rad medija očituje se u tome da je utvrđuje, što znači da medij nalazi interes u produbljivanju i produžavanju skandala kako bi mogao o tome izvješćivati. Ovdje se kao glavni negativac oblikuje gradonačelnik Tomislav Tomašević – on je antagonist u narativu te ga se u mrežnim izdanjima izravno proziva da laže i da je nestručan.

- „Foto – laže li Tomašević – zapisnik inspektorata potvrđuje da biootpad odlazi na deponij“¹⁵⁵ (Mitrović, 2023f)
- „Tko je kriv za odron na Jakuševcu – stručnjaci su u tome jedno-glasni“¹⁵⁶ (Mitrović, 2023b)

152 <https://www.24sata.hr/news/tomasevic-tvrdi-da-se-biootpad-ne-zakapa-na-jakusevcu-ali-ove-fotografije-pokazuju-drugacije-950765>

153 <https://www.vecernji.hr/zagreb/jakusevcani-spremaju-prosvjed-obecali-su-zatvoriti-odlagaliste-a-samo-ce-ga-povecati-1517761>

154 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-tomasevic-nezakonito-odlaze-biootpad-na-jakusevcu-iako-tvrdi-da-to-ne-cini-1726436>

155 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-laze-li-tomasevic-zapisnik-inspektorata-potvrđuje-da-biootpad-odlazi-na-deponij-1729100>

156 <https://www.vecernji.hr/zagreb/tko-je-kriv-za-odron-na-jakusevcu-strucnjaci-su-u-tome-jednoglasni-1724442>

Osim opreke gradonačelnik/građani, uočljiva je i suprotstavljenost političkih faktora jer se i stranke žele pozicionirati u tom skandalu:

- „Zagrebačka oporba oplela po Tomaševiću: Ako ne može preuzeti odgovornost za Jakuševca, neka odstupi“¹⁵⁷ (Knežević, 2024)
- „HDZ-ovci zbog tragedije na Jakuševcu prozivaju Tomaševića: Znamo što je prouzročilo odron, a kažu da to ne rade“¹⁵⁸ (Hina, 2023b)

Budući da su se u medijima već građani kristalizirali kao pozitivni čimbenik u skandalu, te da su njihovi zahtjevi za čistom okolinom etički neupitni, očekivano je da će se političke stranke svrstati na njihovu stranu te time dodatno učvrstiti položaj gradonačelnika kao antagonista.

Figure uokviravanja – epitet, hiperbola i analogija

Pridjev je takva vrsta riječi kojom se posebno ističe određeno svojstvo, zbog čega epitet imenicu kojoj je pridružen predstavlja na življi način, dok hiperbola preuveličava neka svojstva predmeta – oba su stilska sredstva, dakle, u službi ekspresivnosti, odnosno emocionalizacije, kao što vidimo iz sljedećih primjera:

- „Nevjerojatna snimka – urušila se Jakuševčeka planina smrada – užas – neopisivo smrdi danima“¹⁵⁹ (24sata, 2023a)
- „VIDEO Dronom snimili odron na Jakuševcu – razmjeri urušavanja su nevjerojatni“¹⁶⁰ (Papić, 2023)

„Neopisivo“ i „nevjerojatno“ su epiteti u službi hiperbolizacije, čemu služe i druga sredstva – imenica „užas“ i metafora „planina smrada“. Pojačavanju emotivnosti, kako bi se postigao sugestivni učinak na čitatelje, služi i uporaba analogija, to jest nalaženje podudarnosti dviju uspoređenih pojava. Takav je primjer sljedeći:

157 <https://www.vecernji.hr/zagreb/zagrebacka-oporba-oplela-po-tomasevicu-ako-ne-moze-preuzeti-odgovornost-za-jakusevec-neka-odstupi-1743426>

158 <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/hdz-ovci-zbog-tragedije-na-jakusevcu-prozivaju-tomasevica-znamo-sto-je-prouzrocilo-odron-a-kazu-da-to-ne-rade-15401018>

159 https://www.24sata.hr/news/nevjerojatna-snimka-urusila-se-jakusevecka-planina-smrada-uzas-neopisivo-smrdi-danima-946717?24sata_ref=article-feed-video

160 <https://www.vecernji.hr/vijesti/video-dronom-snimili-odron-na-jakusevcu-razmjeri-urusavanja-su-nevjerojatni-1729515>

- „Čeka li Zagreb ekološka bomba veća od napuljske – scenarij možda zvuči dramatično, ali zapravo je realan“¹⁶¹ (Ivković Šimić, 2022)

Novinar uspoređuje zastoj s odvozom otpada s dugotrajnim štrajkom napuljskih komunalnih djelatnika 2010. kada je taj grad bio zatrpan tonama smeća; i tu je riječ o hiperbolizaciji i retoričkom postupku kada na temelju tuđe situacije indukcijom pretpostavljamo da se ona može ponoviti i kod nas, iako bez dokaza.

Mamilica i snimka kao dokaz

Rad medija osobito se ogleda u osmišljavanju i proizvodnji mamilica, koji su više ili manje odvojeni od sadržaja izvješća, a glavna im je svrha svrnuti pažnju čitatelja. Za mamilice su tipične deikse (Beck, 2024), pokazne zamjenice (ovako, ovo) koje nas izravno uvode u situaciju, a ima ih mnogo u analiziranim naslovima:

- „Ovako sada izgleda golemi odron smeća“¹⁶² (Safundžić i Miloševski, 2023)
- „Bernardić objavio dokumente i tvrdi: Ovo je Tomaševićeva najveća afera. Iz grada ekspresno odgovorili“¹⁶³ (Mitrović i Topić, 2024)
- „Šokantni dokumenti iz 2008. i 2012. otkrivaju strasnu istinu o Jakuševcu: ovo je kobna greška“¹⁶⁴ (Mitrović, 2024)
- „Ovo je Josip, radnik Čistoće koji je ostao bez ruke na Jakuševcu – u KBC-u je, svjestan je svega“¹⁶⁵ (Safundžić, 2023)

Deikse su nužne za mamilice jer kao zamjenice, to jest sinsemantičke riječi, ne pružaju nikakvu informaciju, i još nas k tome upućuju na to da

161 <https://www.vecernji.hr/zagreb/ceka-li-zagreb-ekoloska-bomba-veca-od-napuljske-scenarij-mozda-zvuci-dramaticno-ali-zapravo-je-realan-1606004>

162 <https://www.24sata.hr/news/uzivo-s-jakusevca-ovako-sada-izgleda-golemi-odron-smeca-946731>

163 <https://www.vecernji.hr/zagreb/bernardic-objavio-dokumente-i-tvrdi-ovo-je-tomaseviceva-najveca-afeta-iz-grada-ekspresno-odgovorili-1737529>

164 <https://www.vecernji.hr/zagreb/sokantni-dokumenti-iz-2008-i-2012-otkrivaju-strasnu-istinu-o-jakusevcu-ovo-je-kobna-greska-1742626>

165 <https://www.24sata.hr/news/ovo-je-josip-radnik-cistoce-koji-je-ostao-bez-ruke-na-jakusevcu-u-kbc-u-je-svjestan-je-svega-950836>

kliknemo na ponuđenu poveznicu. Kako bi poziv na klikanje, to jest otvaranje ponuđenog teksta o kojem u naslovu zapravo ne dobivamo punu informaciju, bio uvjerljiviji, često se navodi da postoje snimke događaja. One su u funkciji ovjerovljavanja izvještaja, što je u skladu s teoretskim uvidima da je za skandal nužan stvarni događaj. Da postoji materijalna pogleda za skandalozna izvješća, upućuje se u nizu naslova koji najavljuju fotografske i video snimke, kao neupitni dokaz istinitosti:

- „FOTO Tomašević nezakonito odlaze biootpad na Jakuševcu iako tvrdi da to ne čini“¹⁶⁶ (Mitrović, 2023e)
- „FOTO Ponovo krenulo odlaganje otpada na Jakuševcu“¹⁶⁷ (Mitrović, 2023h)
- „FOTO Razmjeri odrona na Jakuševcu – odlagalište snimljeno iz zraka, pogledajte kako sada izgleda“¹⁶⁸ (Papić, 2023)
- „Tomašević tvrdi da se biootpad ne zakapa na Jakuševcu, ali ove fotografije pokazuju drugačije“¹⁶⁹ (Pandžić, 2023)
- „Pogledajte video s Jakuševca: kamioni Čistoće dovoze smeće“¹⁷⁰ (24sata, 2023d)

Navedeni slučajevi mamilice su u smislu da čitatelj ne može zapravo znati što ga očekuje (to jest ispunjavaju li snimke očekivanja stvorena na temelju onoga što se najavljuje) i u smislu da se čitatelj nagovara, u zadnjem slučaju zapovjednim načinom „Pogledajte!“

Rasprava i zaključak

Analiza učestalosti i sadržaja izvješćivanja o Jakuševcu na portalima večernji.hr, 24sata.hr i jutarnji.hr pokazala je da postoje stvarna i ozbiljna prekoračenja normi zbrinjavanja otpada koje građani očekuju od gradskih

166 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-tomasevic-nezakonito-odlaze-biootpad-na-jakusevcu-iako-tvr-di-da-to-ne-cini-1726436>

167 <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-ponovo-krenulo-odlaganje-otpada-na-jakusevcu-1729239>

168 <https://www.vecernji.hr/vijesti/video-dronom-snimili-odron-na-jakusevcu-razmjeri-urusavanja-su-nevjerojatni-1729515>

169 <https://www.24sata.hr/news/tomasevic-tvr-di-da-se-biootpad-ne-zakapa-na-jakusevcu-ali-ove-fotografije-pokazuju-drugacije-950765>

170 <https://www.24sata.hr/news/pogledajte-video-s-jakusevca-kamioni-cistoce-dovoze-smece-950880>

vlasti. Ona se kontinuirano odnose na smanjenje kvalitete života, zbog smrada i straha, zbog mogućeg kancerogenog djelovanja smeća, ali postoje i akutni slučajevi eksplozije smeća, požara, odrona i nesreće u kojoj je stradao djelatnik, o kojima se onda izvještuje intenzivnije, što je samo po sebi posve očekivano. Zanimljivo je istaknuti kako se reakcije građana kreću se od verbalnih (apel, negodovanje), do fizičkih (okruživanje, napad), te od spontanih do organiziranih (prosvjed, blokada), tako da mediji izvještaju o brojnim respozivnim aktivnostima građana.

Mediji pak dramatičnost skandaloznog diskursa proizvode antitezama, u kojima se gradonačelnik i gradske institucije, kako političke, tako i zdravstvene, predstavljaju kao antagonističke. Očekivano, politički govor vlasti usmjeren je na minimaliziranje skandala, dok ga politički oponenti maksimiraju, postavljajući se na stranu građana. Kao tipične figure uokviravanja nalaze se epitet, metafora i hiperbola jer su pogodne za podizanje emocionalnog uloga, čime medij dobiva na uvjeravačkoj snazi svog diskursa. Valja istaknuti kako se kao zaseban argument javljaju se i analogije, temeljem kojih mediji evokacijom nekog prethodnog, općepoznatog stanja, potkrijepljuju svoje predviđanje razvoja skandala. Angažman medija posebno je razvidan u korištenju mamilica, zacijelo zato što je prekoračenje u Jakuševcu toliko da je javnost već dovoljno zainteresirana za temu pa naglašavanje mamilica zapravo nije neophodno.

Prakse zbrinjavanja zagrebačkog otpada te uloga medija u razotkrivanju, održavanju i podržavanju skandala bili su dosad neistraženo područje u lingvistici i komunikacijskim znanostima u Hrvatskoj. U ovom radu skandal smo predstavili kao politički i medijski konstrukt za koji su potrebni prekršaj (u ovom slučaju: ekološki), djelovanje medija i reakcija javnosti. U radu smo prikazali oblike i načine stvaranja medijske slike Jakuševca u mrežnim izdanjima Jutarnjeg lista, Večernjeg lista i 24 sata tijekom proteklih deset godina. Istraživanjem smo potvrdili kako o ovom kontinuiranom problemu redovno izvještava tek Večernji list, dok su svi analizirani mediji više pažnje posvetili povremenim ekscesima.

No uloga medija je daleko više od toga. Oni snimkama potvrđuju javnosti da je riječ o stvarnom događaju, ali ga zapravo izlažu kao pripovijest s protagonistima i antagonistima. U ovom slučaju protagonisti su upravo građani uskraćeni za čistu i zdravu okolinu – dok se kao antagonisti odnosno krivac redovno prikazuje zagrebačka gradska uprava.

Analizirajući navedeni korpus opisali smo i utvrdili proces nastajanja medijskog teksta u ovoj specifičnoj temi koja je privukla tako veliki interes javnosti. Naime, nakon što je skandal došao na agendu, medij ga uokviruje u narativ s prepoznatljivim sudionicima, među kojima je jasno podijeljena krivnja i vrlina. Istodobno, mediji svoj stav izražavaju narativnim i stilskim sredstvima, kao što su epiteti, hiperbole i metafore, ali i analogijama u kojima se neko vanjsko stanje projicira na skandal, kako bi mu se dalo novo značenje. Narativna i stilska analiza pokazala se kao pogodno sredstvo za identificiranje ključnih događaja, glavnih aktera i njihovo pozicioniranje na skali dobra i zla, što su temeljni čimbenici u konstruiranju diskursa skandala. Kao važno u uokviravanju teme skandala pokazalo se i oblikovanje naslova, u njihovoj funkciji privlačenja čitatelja, napose u formi mamilica. Smatramo kako je u budućim istraživanjima potrebno provesti detaljnu analizu diskursa te proširiti navedeni uzorak ali i usporediti rezultate našega rada s drugim kriznim događajima koji sami po sebi nemaju izraženi ekološki predznak i obilježje.

Literatura

- 24sata (2023a, 15. studenog). Nevjerojatna snimka. Urušila se jakuševečka planina smrda: 'Užas! Neopisivo smrdi danima'. <https://www.24sata.hr/news/nevjerojatna-snimka-urusila-se-jakusevecka-planina-smrada-uzas-neopisivo-smrdi-danima-946717>
- 24sata (2023b, 4. prosinca). Bandićev čovjek pustio snimku: 'Jakuševac eksplodirao! Čovjeka je odnijelo. Ostao je bez ruke!'. <https://www.24sata.hr/news/bandicev-covjek-pustio-snimku-jakusevec-eksplodirao-covjeka-je-odnijelo-ostao-je-bez-ruke-950723>
- 24sata (2023c, 4. prosinca). FOTO Bijesni građani okružili su Tomaševića i vikali: 'Ne možeš voditi kućni savjet, a ne Grad...'. <https://www.24sata.hr/news/foto-bijesni-gradani-okruzili-su-tomasevica-i-vikali-ne-mozes-voditi-kucni-savjet-a-ne-grad-950778>
- 24sata (2023d, 4. prosinca). Pogledajte video s Jakuševca: Kamioni Čistoće dovoze smeće. <https://www.24sata.hr/news/pogledajte-video-s-jakusevca-kamioni-cistoce-dovoze-smece-950880>
- 24sata (2023e, 5. prosinca). Zavod za javno zdravstvo o Jakuševcu: 'Nema ugroze zdravlja ljudi, samo ružan miris'. <https://www.24sata.hr/news/zavod-za-javno-zdravstvo-o-jakusevcu-nema-ugroze-zdravlja-ljudi-samo-ruzan-miris-951022/galerija-745668>

- American Press Institute (n.p.). Journalism. URL: <https://americanpressinstitute.org/journalism-essentials/what-is-journalism/> [pristup: 27.10.2024]
- Bagić, K. (2012). *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.
- Beck, B. (2024). Paratekst bez teksta: novinski naslovi u stripu „Overkloking“ Dubravka Matakovića. U: I. Baković, A. Frančić, M. Malnar-Jurišić, L. Molvarec i B. Petrović (ur.), *Zbornik radova Sedmoga hrvatskoga slavističkoga kongresa održana u Šibeniku od 25. do 28. rujna 2019* (str. 205-218). Zagreb: Hrvatsko filološko društvo, Hrvatski slavistički odbor i Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet.
- Beck, B., Kanižaj, I. i Lechpammer, S. (2021). Clickbait/mamilica: Deset načina manipulacije kontekstom. U: J. Jurišić i Z. Hrnjić Kuduzović (ur.), *Medijska agenda 2020 – 2030: zbornik radova 10. regionalne znanstvene konferencije Vjerodostojnost medija* (str. 89–101). Zagreb: Fakultet političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu i Zaklada Hanns Seidel.
- Berger, A.A. (1996). *Narratives in Popular Culture, Media, and Everyday Life*. Sage Publications: London.
- Biti, V. (2002). Performativni obrat teorije pripovijedanja. U: V. Biti (ur.), *Poetika i etika pripovijedanja* (str. 237-251). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Blackburn, S. (2018). *On Truth*. Oxford: Oxford University Press.
- Burkhardt, S. (2023). Scandals in the Global Village: An Outrageous History of International Politics. *Medijske studije*, 14(28), 11-27.
- El-Arini, K. i Tang, J. (2014). *News Feed FYI: Click-baiting*. Meta. URL: <https://about.fb.com/news/2014/08/news-feed-fyi-click-baiting/> [pristup: 27.10.2024]
- Fulton, H. (2005). Introduction: The power of narrative. U: H. Fulton, R. Huisman, J. Murphet i A. Dunn (ur.), *Narrative and Media* (str. 1-7). Cambridge: Cambridge University Press.
- Goodman, N. (2008). *Načini svjetotvorstva*. Zagreb: Disput.
- Hina (2022a, 10. studenog). Inicijativa za Jakuševec traži zatvaranje kompostane: ‘Smrad je nesnosan, ali to nije jedini problem’. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/inicijativa-za-jakusevec-trazi-zatvaranje-kompostane-smrad-je-nesnosan-ali-to-nije-jedini-problem-15273376>
- Hina (2022b, 10. studenog). Povišeni tonovi na aktualcu, Tomaševića napali zbog smrada: ‘Nije sigurno da je baš kompostana uzrok neugodnog mirisa’. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/poviseni-tonovi-na-aktualcu-tomasevica-napali-zbog-smrada-nije-sigurno-da-je-bas-kompostana-uzrok-neugodnog-mirisa-15273428>
- Hina (2023a, 4. prosinca). Bijesni građani na Jakuševcu okružili Tomaševića: ‘Ti ćeš voditi grad... Kućni savjet ne možeš voditi!’. <https://www.jutarnji.hr/>

- vijesti/zagreb/bijesni-gradani- na-jakusevcu-okruzili-tomasevica-ti-ces-voditi-grad-kucni-savjet-ne-mozes-voditi-15401047
- Hina (2023b, 4. prosinca). HDZ-ovci zbog tragedije na Jakuševcu prozivaju Tomaševića: 'Znamo što je prouzročilo odron, a kažu da to ne rade...'. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/hdz-ovci-zbog-tragedije-na-jakusevcu-prozivaju-tomasevica-znamo-sto-je-prouzrocilo-odron-a-kazu-da-to-ne-rade-15401018>
- Hina (2023c, 5. prosinca). Nastavni zavod za javno zdravstvo: 'Miris je neugodan, ali nije opasan za zdravlje'. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/nastavni-zavod-za-javno-zdravstvo-miris-je-neugodan-ali-nije-opasan-za-zdravlje-15401525>
- Hina (2023d, 5. prosinca). 'Ozlijeđeni radnik je stabilno. Svjesni smo smrda u gradu, ali zrak je OK. Zatvaranje Jakuševca? Evo što je potrebno za to'. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ozlijedeni-radnik-je-stabilno-svjesni-smo-smrda-u-gradu-ali-zrak-je-ok-zatvaranje-jakusevca-evo-sto-je-potrebno-za-to-15401456>
- Hina (2023e, 7. prosinca). Zbog Jakuševca otežan odvoz otpada, ali Tomašević tvrdi: 'Grad neće biti zatrpan smećem'. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/zbog-jakusevca-otezan-odvoz-otpada-ali-tomasevic-tvrdi-grad-ence-bitizatrpan-smecem-15402290>
- Holy, M. (2021). Medijsko uokvirivanje korona virusa u Hrvatskoj. *In medias res: časopis filozofije medija*, 10(18), 2813-2828.
- Hörisch, J. (2007). Teorijska apoteka. Zagreb: Algoritam.
- Ifantidou, E. (2009). Newspaper headlines and relevance: Ad hoc concepts in ad hoc contexts. *Journal of Pragmatics*, 41(4), 699-720.
- Ivković Šimičić, H. (2021, 14. kolovoza). Jakuševčani spremaju prosvjed: Obecali su zatvoriti odlagalište, a samo će ga povećati. <https://www.vecernji.hr/zagreb/jakusevcani-spremaju-prosvjed-obecali-su-zatvoriti-odlagaliste-a-samo-ce-ga-povecati-1517761>
- Ivković Šimičić, H. (2022, 31. srpnja). Čeka li Zagreb ekološka bomba veća od napuljske? Scenarij možda zvuči dramatično, ali zapravo je realan. <https://www.vecernji.hr/zagreb/ceka-li-zagreb-ekoloska-bomba-veca-od-napuljske-scenarij-mozda-zvuci-dramaticno-ali-zapravo-je-realan-1606004>
- Jureško, G. (2023, 4. prosinca). Radniku Čistoće amputirana ruka; Liječnik: 'Slomljena su mu i tri rebra, na intenzivnoj je...'. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/radniku-cistoce-amputirana-ruka-lijechnik-slomljena-su-mu-i-tri-rebra-na-intenzivnoj-je-15401134>
- Kanižaj, I., Beck, B., Lechpammer, S. i Weidlich, I. (2022). Disappointed and Dissatisfied – the Impact of Clickbait Headlines on Public Perceptions of Credibility of Media in Croatia. *Media Literacy and Academic Research*, 5(2), 82–94.

- Karakaš Jakubin, H., Krnić, I., Jureško, G. (2023, 4. prosinca). Radnik Čistoće ostao bez ruke; Tomašević: Tražim hitan sastanak u Vladi, odlaganje smeća ovdje je suspendirano. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/zagreb/radnik-cistoce-ostao-bez-ruke-tomasevic-trazim-hitan-sastanak-u-vladi-odlaganje-smeća-ovdje-je-suspendirano-15400964>
- Kearney, R. (2009). *O pričama*. Zagreb: Jesenski i Turk.
- Kent, M. L. (2015). The power of storytelling in public relations: Introducing the 20 master plots. *Public Relations Review*, 41(4), 480-489.
- Kepplinger, H. M. (2020). Functional Analysis or Impact Research – Where is Scandal Research Going?. U: A. Haller i H. Michael (Ur.), *Scandology 2. Cultures of Scandal – Scandal in Culture* (str. 16-35). Herbert von Halem.
- Kiš Terbovc, P. (2022, 17. listopada). Novi rad umjetnice koja je protestirala protiv bećaraca: Iz Možemo! nam nisu dali da postavimo sadnicu magnolije, sad se bavimo Jakuševcem. <https://www.jutarnji.hr/kultura/art/novi-rad-umjetnice-koja-je-protestirala-protiv-becaraca-iz-mozemo-nam-nisu-dali-da-postavimo-sadnicu-magnolije-sad-se-bavimo-jakusevcem-15262913>
- Knežević, K. (2023, 4. prosinca). Sindikat traži hitnu ostavku Davora Vića: 'U osam godina nismo imali nesposobnijeg voditelja'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/sindikato-trazi-hitnu-ostavku-davora-vica-u-osam-godina-nismo-imali-nesposobnijeg-voditelja-1729030>
- Knežević, K. (2024, 2. veljače). Zagrebačka oporba oplela po Tomaševiću: 'Ako ne može preuzeti odgovornost za Jakuševca, neka odstupi'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/zagrebacka-oporba-oplela-po-tomasevicu-ako-ne-moze-preuzeti-odgovornost-za-jakusevec-neka-odstupi-1743426>
- Kunczik, M. i Zipfel, A. (2006). *Uvod u znanost o medijima i komunikologiju*. Zagreb: Zaklada Friedrich Ebert.
- Lamza Posavec, V. (2006). *Metode istraživanja u novinarstvu*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Lechpammer, S., Kanižaj, I. i Beck, B. (2024). Mamilice kao prodavanje magle: stavovi hrvatskih novinara i urednika. *Medijske studije*, 15(29), 77-92.
- Lévy, P. (2001). *Cyberculture*. Minneapolis University of Minnesota Press.
- Lindgren, E., Lindholm, T., Vliegenthart, R., Boomgaarden, H. G., Damstra, A., Strömbäck, J. i Tsifti, Y. (2022). Trusting the facts: The role of framing, news media as a (trusted) source, and opinion resonance for perceived truth in statistical statements. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 1-24.
- Lyotard, J. F. (1990). *Postmoderna protumačena djeci*. Zagreb: Grafički zavod Hrvatske. Lyotard, J. F. (2005). *Postmoderno stanje: izvještaj o znanju*. Zagreb: Ibis Grafika.

- McCombs, M., Chyi, I. i Kiousis, S. (2004). How the news media set the agenda. *Doxa Comunicación. Revista interdisciplinaria de estudios de comunicación y ciencias sociales*, 217- 223.
- Michael, H. i Haller, A. (2023). Introduction: Scandals in a Global Context. *Medijske studije*, 14 (28), 2-10.
- Mitrović, M. (2021, 26. kolovoza). VIDEO Prvi prosvjed protiv Tomaševićeve vlasti: 'Ne želimo drobilice u Jakuševcu, blokirat ćemo ulaz na odlagalište'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/video-prvi-prosvjed-protiv-tomaseviceve-vlasti-ne-zelimo-droibilice-u-jakusevcu-blokirat-cemo-ulaz-na-odlagaliste-1518436>
- Mitrović, M. (2022a, 23. veljače). „Na Jakuševcu zbog smeća ljudi umiru od raka, Zagrebu prijeti tempirana ekološka bomba“. <https://www.vecernji.hr/zagreb/na-jakusevcu-zbog-smeca-ljudi-umiru-od-raka-1565639>
- Mitrović, M. (2022b, 22. ožujka). Ljutiti Jakuševčani napali Tomaševića: Do kada ćete nam dovoziti smeće umjesto da održite predizborno obećanje?. <https://www.vecernji.hr/zagreb/ljutiti-jakupcvani-napali-tomasevica-do-kada-ce-te-nam-dovoziti-smece-umjesto-da-odrzite-predizborno-obecanje-1572727>
- Mitrović, M. (2022c, 6. studenog). Novi Zagreb grozno smrdi već danima, stanari poručuju: 'Postalo je neizdrživo'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/novi-zagreb-grozno-smrdi-vec-danima-grad-tvrdi-da-je-sve-ok-a-stanari-da-je-ne-izdrzivo-1630987>
- Mitrović, M. (2023a, 26. veljače). Jakuševčani negoduju, Grad odlučio na odlagalište dovesti još 30 tisuća tona šute, Tomašević: Bit će do ljeta. <https://www.vecernji.hr/zagreb/jakusevcani-negoduju-grad-odlucio-na-odlagaliste-dovesti-jos-30-tisuca-tona-sute-tomasevic-bit-ce-do-ljeta-1659987>
- Mitrović, M. (2023b, 15. studenog). Tko je kriv za odron na Jakuševcu? Stručnjaci su u tome jednoglasni. <https://www.vecernji.hr/zagreb/tko-je-kriv-za-odron-na-jakusevcu-strucnjaci-su-u-tome-jednoglasni-1724442>
- Mitrović, M. (2023c, 15. studenog). VIDEO Golemo klizište urušilo pola Jakuševca: 'Netko je mogao poginuti!'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-video-golemo-kliziste-uruslio-pola-jakusevca-tomasevic-o-svemu-suti-1724386>
- Mitrović, M. (2023d, 16. studenog). Apel očajne Zagrepčanke: 'Strah nas je. Hitno zatvorite Jakuševac!'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/apel-ocajne-zagrepcanke-strah-nas-je-hitno-zatvorite-jakusevec-1724648>
- Mitrović, M. (2023e, 23. studenog). FOTO Lovrić tvrdi da je dokazao da Tomašević laže: Nezakonito odlaze biootpad na Jakuševcu. <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-tomasevic-nezakonito-odlaze-biootpad-na-jakusevcu-iako-tvr-di-da-to-ne-cini-1726436>
- Mitrović, M. (2023f, 4. prosinca). FOTO Laže li Tomašević? Zapisnik inspektora ta potvrđuje da biootpad odlazi na deponij. <https://www.vecernji.hr/zagreb/>

- foto-laze-li-tomasevic-zapisnik- inapektorata-potvrduje-da-biootpad-odla-
zi-na-deponij-1729100
- Mitrović, M. (2023g, 4. prosinca). VIDEO/FOTO Kamion Čistoće smrskan, 'Ovo je klizište puno veće nego prvo'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/video-foto-kamion-na-jakusevcu-smrskan-ovo-je-kliziste-puno-vece-nego-prvo-1728953>
- Mitrović, M. (2023h, 5. prosinca). FOTO Ponovo krenulo odlaganje otpada na Jakuševcu. <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-ponovo-krenulo-odlaganje-otpada-na-jakusevcu-1729239>
- Mitrović, M. (2024, 30. siječnja). Dokumenti iz 2008. i 2012. otkrivaju strašnu istinu o Jakuševcu: 'Ovo je kobna greška'. <https://www.vecernji.hr/zagreb/sokantni-dokumenti-iz-2008-i-2012-otkrivaju-strasnu-istinu-o-jakusevcu-ovo-je-kobna-greska-1742626>
- Mitrović, M. i Topić, D. (2024, 9. siječnja). Bernardić objavio dokumente i tvrdi: 'Ovo je Tomaševićeva najveća afera', iz Grada ekspresno odgovorili. <https://www.vecernji.hr/zagreb/bernardic-objavio-dokumente-i-tvrdi-ovo-je-tomaseviceva-najveca-afere-iz-grada-ekspresno-odgovorili-1737529>
- Natale, S. (2016). Unveiling the biographies of media: On the role of narratives, anecdotes, and storytelling in the construction of new media's histories. *Communication Theory*, 26(4), 431- 449.
- Neumann, B. i Zierold, M. (2010). Media as ways of worldmaking: Media-specific structures and intermedial dynamics. U: V. Nünning, A. Nünning i B. Neumann (ur.), *Cultural Ways of Worldmaking: Media and Narratives*, (str. 103-118). New York: De Gruyter.
- Pandžić, I. (2023, 4. prosinca). Tomašević tvrdi da se biootpad ne zakapa na Jakuševcu, ali ove fotografije pokazuju drugačije!. <https://www.24sata.hr/news/tomasevic-tvrdi-da-se-biootpad-ne-zakapa-na-jakusevcu-ali-ove-fotografije-pokazuju-drugacije-950765>
- Papić, M. (2023, 6. prosinca). VIDEO Objavljena snimka drona: Evo kako danas izgleda Jakuševac. <https://www.vecernji.hr/vijesti/video-dronom-snimi-li-odron-na-jakusevcu-razmjeri-urusavanja-su-nevjerojatni-1729515>
- Safundžić, L. (2023, 4. prosinca). Ovo je Josip, radnik Čistoće koji je ostao bez ruke na Jakuševcu. 'U KBC-u je, svjestan je svega...'. <https://www.24sata.hr/news/ovo-je-josip-radnik-cistoce-koji-je-ostao-bez-ruke-na-jakusevcu-u-kbc-u-je-svjestan-je-svega-950836>
- Safundžić, L. i Miloševski, V. (2023, 15. studenog). UŽIVO s Jakuševca. Ovako sada izgleda golemi odron smeća: 'Grad ne smije šutjeti 4 dana'. <https://www.24sata.hr/news/uzivo-s-jakusevca-ovako-sada-izgleda-golemi-odron-smeca-946731>
- Shanahan, E. A., McBeth, M. K., & Hathaway, P. L. (2011). Narrative policy framework: The influence of media policy narratives on public opinion. *Politics & Policy*, 39(3), 373-400.

- Souriau, E. (1982). *Dvesta hiljada dramskih situacija*. Beograd: Nolit.
- Tannenbaum, P. H. (1953). The effect of headlines on the interpretation of news stories. *Journalism Quarterly*, 30(2), 189-197.
- Topić, D. (2021, 8. rujna). VIDEO Ponovno gori u Zagrebu: Na ilegalnom odlagalištu 25 požara u posljednje 3 godine. <https://www.vecernji.hr/zagreb/foto-ponovno-gori-kod-jakusevca-1521772>
- Topić, D. (2022, 12. ožujka). Blokada Jakuševca: Nezadovoljni građani traktorima blokirali odlagalište otpada. <https://www.vecernji.hr/zagreb/blokada-jakusevca-nezadovoljni-gradani-traktorima-blokiraju-odlagaliste-otpada-1570260>
- Topić, D. (2023, 16. studenog). ANKETA Kako komentirate incident i klizište na Jakuševcu? Čija je odgovornost?. <https://www.vecernji.hr/zagreb/anketa-kako-komentirate-incident-i-kliziste-na-jakusevcu-cija-je-odgovornost-1724631>
- Wagner-Egelhaaf, M. (2018). The Poetics of Scandal. U: A. Haller, H. Michael, & M. Kraus (ur.), *Scandalogy: An Interdisciplinary Field* (str. 45-61). Köln: Halem.
- Zagorac, N. (2023, 4. prosinca). 'U prvom redu do smeća živimo 60 godina i udišemo taj zrak. Ovo je problem cijelog Grada'. <https://www.24sata.hr/news/u-prvom-redu-do-smeca-zivimo-60-godina-i-udisemo-taj-zrak-ovo-je-problem-cijelog-grada-950786>

MEDIA IMAGE OF JAKUŠEVEC: ZAGREB LANDFILL AS A CONSTANT SOURCE OF SCANDALS

Abstract

The paper analyzes the frequency of media articles and the content of their headlines on news sites Jutarnji List, Večernji List, and 24 Sata over the past ten years, focusing on the topic of waste disposal at the Jakuševac landfill in Zagreb. Using methods of content, stylistic, and narrative analysis, the paper examines how a media image of Jakuševac is created in online editions, considering Zagreb's waste disposal practices and the media's role in highlighting, sustaining, and amplifying scandals. In terms of actual events, it is a recurring issue that Večernji List consistently reports on, while Jutarnji List and 24 Sata also give considerable attention to significant occasional incidents. The media use photos and video materials to convince the public that this is a real event, presenting it as a narrative with protagonists – namely, citizens deprived of a clean and healthy environment – and antagonists, with the analyzed media often attributing blame to the city administration. Once the scandal makes it onto the media agenda, it is framed within a narrative featuring recognizable figures, where guilt and virtue are clearly assigned. The media express their stance through narrative and stylistic devices such as epithets, hyperboles, and metaphors, as well as through analogies, projecting an external situation onto the scandal to provide it with new meaning. The relationship between the media, the scandal, and the audience is multi-faceted; when public interest wanes, the media may amplify the scandal through clickbait tactics, for example. Thus, the scandal is revealed as both a political and media construct that necessitates a violation, media intervention, and public reaction.

Keywords: clickbait, framing, media agenda, narrative, online editions of daily newspapers, scandal